МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Херсонського
державного університету
Олександр СПІВАКОВСЬКИЙ
«19» вересня 2025 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Освітня програма Середня освіта (історія та громадянська освіта)
Спеціальність А4 Середня освіта
Спеціалізація А 4.03 Історія та громадянська освіта
Галузь знань А Освіта
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Факультет психології, історії та соціології
Кафедра історії, археології та методики викладання
Курс І-ІІ

ПОГОДЖУЮ
Проректорка з навчальної та науково-
педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

«19» вересня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

Програму розроблено:

1. Кузовова Наталя Миколаївна, завідувачка кафедри історії, археології та методики викладання, кандидатка історичних наук, доцентка

Програму розроблено на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Історія та громадянська освіта) другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженої наказом ректора ХДУ № 284-Д від 31 травня 2025 р.

Деканеса факультету Ірина ШАПОШНИКОВА

Рекомендовано на засіданні кафедри історії, археології та методики викладання

Протокол № 2 від 22 серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри Наталя КУЗОВОВА

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол №__2____ від «_16_»_вересня_2025 р.

Голова ради _____ Тетяна ШВЕЦЬ

Керівниця навчального відділу Вікторія ЯЦЕНКО
“19” вересня 2025 року

ВСТУП

Практична підготовка здобувачів, які навчаються у Херсонському державному університеті, здійснюється шляхом проходження ними практики в закладах освіти, на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку.

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Положенням академічної доброчесності учасників освітнього процесу Херсонського державного університету.

Організація і проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти Херсонського державного університету регламентується такими документами:

1. Закон України «Про вищу освіту». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
2. Закон України «Про освіту». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
3. Кодекс законів про працю України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text
4. Положення про проведення практики здобувачів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text
5. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text
6. Стандарти вищої освіти відповідних спеціальностей.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Херсонському державному університеті від 02.09.2020 № 789-Д, Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 29.01.2024 про внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу в Херсонському державному університеті від 07.02.2024 №88-Д https://ksu24.kspu.edu/s/7ogSN
8. Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 30.10.2023 про затвердження Положення про організацію та проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти у Херсонському державному університеті від 17.11.2023 № 521-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/w34uF
9. Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Херсонського державного університету від 26.06.2020 № 592-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/y0Eb8

10. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Херсонського державного університету від 06.04.2021 р. №419-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/TSxs4
11. Порядок надання індивідуального графіка навчання, індивідуального терміну проходження практики та складання заліково-екзаменаційної сесії у Херсонському державному університеті від 04.12.2019 № 1023 – Д, Про внесення змін до Порядку надання індивідуального графіка навчання, індивідуального терміну проходження практики та складання заліково-екзаменаційної сесії у Херсонського державному університеті (наказ 04.12.2019 №1023-Д) від 13.09.2022 №442-Д https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Порядок%20надання%20індивід.%20графіка%20навчання,%20індивід.%20терміну%20проходж.%20практики%20та%20склад.%20заліково-екзамен.%20сесії%20у%20ХДУ%20(наказ%20від%2004.12.2019%20№10.pdf?id=cde8af4a-32d9-44a5-b092-b852979ece6b

12. Порядок оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у Херсонському державному університеті від 07.09.2020 № 802-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/TanPg
13. ОПП «Середня освіта (історія)», 2024 р.
14. Навчальний план за ОПП «Середня освіта (історія)» підготовки магістра, затверджений протоколом вченої ради ХДУ від 27.05.2024 № 16, та робочі навчальні плани, розроблені на його основі.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Метою практичної підготовки є комплексне засвоєння здобувачами всіх видів професійної діяльності за обраною спеціальністю, оволодіння сучасними методами, формами організації і знаряддями праці у галузі майбутньої професії, формування на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень у конкретних суспільно-економічних умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання у практичній діяльності, використання набутих професійних знань на користь суспільства.

Практична підготовка здобувачів спрямована на оволодіння загальних і спеціальних (фахових) компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Очікувані компетентності та ПРН

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	ЗК	ФК (СК)	ПРН
ОК 09	Виробнича практика	ЗК1-5	ФК1-9	**ПРН 1.** Визначати предметний зміст та послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту освіти, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їхніх освітніх потреб; формувати в учнів уявлення про історію на підставі сучасних наукових досягнень. **ПРН 2.** Розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей; формувати готовність до їх застосування у позанавчальній діяльності. **ПРН 3.** Добирати доцільні форми, методи і засоби навчання, відповідно до мети і завдань навчального заняття, вікових та інших індивідуальних особливостей учнів; застосовувати інноваційні технології навчання історії; упроваджувати технології та методики особистісно зорієнтованого, інтегрованого навчання, виховання та розвитку учнів. **ПРН 4.** Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти і здогади, узагальнювати інформацію; застосовувати технологію критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей та потреб, здатності до осмислення власних рішень та їх наслідків, навичок рефлексії; розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції. **ПРН 5.** Оцінювати результати навчання учнів та здійснювати їх моніторинг на засадах компетентністного підходу. **ПРН 6.** Формувати ціннісні ставлення в учнів у процесі їхнього навчання, виховання та розвитку. **ПРН 7.** Формувати в учнів знання про історичні факти, що відображують історію Південної України, стійкі переконання про необхідність збереження історико-культурних пам'яток. **ПРН 8.** Виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України, дотримуватись демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку України та світу. **ПРН 9**. Знати форми та напрями особистісного професійного розвитку, професійні права, мати сформовану мотивацію до здійснення професійної діяльності, дотримуватись принципів академічної доброчесності. **ПРН 10.** Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання; інтегрувати інновації у власну педагогічну практику; планувати власний професійний розвиток.
ОК 10	Переддипломна (Науково-дослідницька) практика	ЗК3-5	ФК1-7,9-10	**ПРН 1.** Визначати предметний зміст та послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту освіти, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їхніх освітніх потреб; формувати в учнів уявлення про історію на підставі сучасних наукових досягнень. **ПРН 2.** Розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей; формувати готовність до їх застосування у позанавчальній діяльності. **ПРН 3.** Добирати доцільні форми, методи і засоби навчання, відповідно до мети і завдань навчального заняття, вікових та інших індивідуальних особливостей учнів; застосовувати інноваційні технології навчання історії; упроваджувати технології та методики особистісно зорієнтованого, інтегрованого навчання, виховання та розвитку учнів. **ПРН 4.** Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти і здогади, узагальнювати інформацію; застосовувати технологію критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей та потреб, здатності до осмислення власних рішень та їх наслідків, навичок рефлексії;

				розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції. **ПРН 5.** Оцінювати результати навчання учнів та здійснювати їх моніторинг на засадах компетентністного підходу. **ПРН 6.** Формувати ціннісні ставлення в учнів у процесі їхнього навчання, виховання та розвитку. **ПРН 7.** Формувати в учнів знання про історичні факти, що відображують історію Південної України, стійкі переконання про необхідність збереження історико-культурних пам'яток. **ПРН 8.** Виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України, дотримуватись демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку України та світу. **ПРН 9**. Знати форми та напрями особистісного професійного розвитку, професійні права, мати сформовану мотивацію до здійснення професійної діяльності, дотримуватись принципів академічної доброчесності. **ПРН 10.** Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання; інтегрувати інновації у власну педагогічну практику; планувати власний професійний розвиток.

2. СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ОПИС ПРАКТИК

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма контролю	Опис, мета
ОК 09	Виробнича практика	18	диф. залік	Підготовка здобувачів до виконання роботи вчителя та отримання практичних навичок
ОК 10	Переддипломна (Науково-дослідницька) практика	6	диф. залік	Апробація методичної частини кваліфікаційної роботи (проєкту), оволодіння здобувачами відповідними методиками дослідження

Графік практичної підготовки денної форми навчання

Курс	Семестр	Вид практики	Тривалість	База практик	Відповідальний підрозділ
1	1	Переддипломна (Науково-дослідницька)	1 тиждень	кафедра історії, археології та методики	кафедра історії, археології та методики

				викладання	викладання
1	2	Виробнича	8 тижнів	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання
2	3	Переддипломна	3 тижні	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання
2	3	Виробнича	4 тижні	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання

Графік практичної підготовки заочної форми навчання

Курс	Семестр	Вид практики	Тривалість	База практик	Відповідальний підрозділ
1	1	Переддипломна (Науково-дослідницька)	1 тиждень	кафедра історії, археології та методики викладання	кафедра історії, археології та методики викладання
1	2	Виробнича	4 тижні	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання
2	3	Переддипломна	3 тижні	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання
2	3	Виробнича	4 тижні	заклади середньої освіти	кафедра історії, археології та методики викладання

Види завдань/робіт, критерії оцінювання та порядок нарахування балів з практики висвітлюється в робочих програмах практик.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Практична підготовка може здійснюватися за такими формами проходження практики:

- очна – основна форма проходження практики, що передбачає

безпосереднє перебування здобувачів на базі практики, розташованої в Україні чи за кордоном, протягом встановленого терміну практики;

- онлайн (дистанційна) – форма проходження практики, що може бути застосована у виняткових випадках (в умовах воєнного стану, тимчасове переміщення університету, карантинні обмеження, участь здобувачів у міжнародних програмах обміну тощо) за умови виконання повного обсягу програми практики без безпосереднього перебування здобувачів на базі практики;

- змішана форма – форма, яка передбачає виконання частини завдань, передбачених програмою практики, в очному форматі, іншу частину – дистанційно.

Документальне забезпечення практичної підготовки включає:

- Договори про проходження практики;
- Службові від факультету на проходження практики;
- Наказ про проходження практики;
- Службові про терміни проведення контрольного заходу та призначення комісії для його проведення;
- Розпорядження проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи про проведення контрольного заходу;
- Семестровий звіт факультету про проходження практики відповідно плану-регламенту ХДУ поточного навчального року).

Контроль за організацію та проведення практичної підготовки здобувачів на факультеті здійснюють:

- декан факультету;
- завідувача кафедри;
- керівника практик від факультету (відповідальна особа за проведення практики на факультеті).

Відповідальність за виконання програми практики покладено на:

- гаранта освітніх програм;

- керівника/керівників практики від університету (за якими закріплені здобувачі відповідного виду практики):
- керівника практики від бази практики.

Кожна практика включає три етапи.

На першому етапі практики проводиться настановна конференція, на якій:

- завідувач кафедри та керівники розкривають мету та основні завдання практики, знайомлять здобувачів з базами практики, порядком проходження практики, видами робіт, порядком оцінювання, оформлення звітної документації та процедурою контрольного заходу.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів.

Обов'язки учасників практичної підготовки

Учасник практичної підготовки	***Зобов'язання***
Керівник практик від факультету	- координація своєчасного укладання договорів з базами практики; - розподіл здобувачів за базами практики, за погодженням з кафедрами; до початку практики подає службову для підготовки наказу до навчального відділу;

	- інструктаж про порядок проходження практики; - надання здобувачам-практикантам необхідних документів (програми практики, зразку звіту про результати практики, методичних рекомендацій щодо оформлення звітної документації тощо), перелік яких регламентується робочою програмою практики; - інструктаж здобувачів з безпеки життєдіяльності; - представлення доповіді на вченій раді факультету про перебіг проходження практики здобувачів на базах практики та її результати; - подання до навчального відділу письмового звіту про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення практичної підготовки здобувачів.
Керівника практики від університету	- облік відвідування здобувачами протягом терміну практики; - забезпечення виконання здобувачами програми практики; - консультування здобувачів щодо підготовки та оформлення звітної документації, особливості оформлення виконаних завдань, підготовку доповіді, повідомлення, виступу тощо; - подання звітної документації; - аналізування виконання програм практики й доповідь про її підсумки на засіданнях кафедри; - складання підсумкового звіту, який подається керівникові практики факультету.
Керівника практики від бази практики	- проведення інструктажу з охорони праці: вступний і безпосередньо на робочому місці; - надання здобувачам можливість користуватися матеріально-технічною базою й інформаційними

	ресурсами, необхідними для виконання програми практики; - забезпечення обліку проходження практик здобувачів; - повідомлення керівника практики факультету або керівника практики від університету про всі порушення трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку та про інші порушення; - підготовку відгуку на кожного здобувача, відображаючи виконання програми практики; - надання здобувачам можливість апробувати матеріали дослідження до курсових і кваліфікаційних робіт (проектів).
Здобувача, який проходить практику:	- до початку практики одержати консультацію щодо оформлення документів (на настановній конференції з практики або в індивідуальному порядку); - своєчасно розпочати практику; - вивчити й суворо дотримуватись правил безпеки життєдіяльності й виробничої санітарії; - у повному обсязі виконати всі завдання програми практики; - скласти календарний графік проходження практики та залікових заходів, погодивши його з керівником від бази практики й викладачами-керівниками практики за фахом; - вести «Звіт про результати практики» та своєчасно подавати його на перевірку; - працювати відповідно до внутрішнього розпорядку бази практики (КЗпП України); - своєчасно оформити всі документи з практики у формі звіту;

	- проходити практику в терміни, визначені наказом по університету. Зміна строків проходження практики з поважних обставин, подовження терміну практики або надання індивідуального терміну проходження практики здійснюється наказом ректора за поданням декана факультету на підставі поданих документів, що підтверджують поважні причини щодо надання індивідуального терміну проходження практики.

Контроль під час практики складається з поточного і підсумкового.

За результатами проходження практик здобувачем подається звіт за результатами практики для перевірки та оцінювання. Вимоги до структури та обсягу звіту з практики представлені у робочих програмах практик.

4.ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми практики. Форма та вимоги щодо оформлення пакету звітної документації здобувача про результати проходження практик надається у робочій програмі практики. Термін подачі здобувачем пакету звітної документації встановлюються керівником практики від університету за узгодженням із завідувачем кафедри та керівником практики від факультетам, але не пізніше дати підсумкової конференції.

Після закінчення практики здобувач надає звітну документацію керівникові практики від університету і звітує перед комісією про виконання робочої програми практики. Захист здобувачами вищої освіти результатів практики відбувається перед комісією, склад якої затверджується розпорядженням проректорки з навчальної та науково-педагогічної роботи, результати захисту відображаються у відомості обліку успішності та

індивідуальному плані здобувача. Непроходження або невиконання програми практики в повному обсязі вважаться невиконанням індивідуального навчального плану. Здобувач, який не виконав програму практики без поважної причини, відраховується з університету. За умови невиконання здобувачем програми практики з поважної причини університет може надати індивідуальний термін проходження практики.

Здобувач, який виконав програму практики, але під час підведення підсумків практики отримав незадовільну оцінку, має право покращити результат у період ліквідації академічної заборгованості, визначений регламентом університету згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Херсонського державному університеті та Порядком надання індивідуального графіка навчання, індивідуального терміну проходження практики та складання заліково-екзаменаційної сесії у Херсонському державному університеті.

Підсумки кожного виду практики обговорюються на засіданнях кафедри.

Критерії оцінювання результатів кожної практики визначаються Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті.

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Local grade	**Оцінка ЄКТС**		**Оцінка за національною шкалою/National grade**
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання

1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Здобувач/-ка має право оскаржити організацію, процедуру проведення та результати оцінювання контрольних заходів відповідно до Порядку оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у Херсонському державному університеті.

5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392)
2. Державний стандарт базової середньої освіти (30 вересня 2020 року). Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti
3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛІТИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ, ВИКЛАДАННІ Й ДОСЛІДЖЕННЯХ У ХЕРСОНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ. Івано-Франківськ, 2023.
4. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності
5. Навчальні програми з історії, громадянської освіти, 10-11 класи/ Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України / http://mon.gov.ua/
6. Положення про кваліфікаційну роботу (проєкт) (Наказ ХДУ від 09.10.2020 № 953-Д)
7. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti

Допоміжні:

1. Burston, Wyndham Hedley. Principles of history teaching. Routledge, 2021.

2. Lesh, Bruce. "Why won't you just tell us the answer?": teaching historical thinking in grades 7-12. Routledge, 2023.

3. Агалець, І. О. (orcid.org/0000-0002-5071-9019) (2021) *Виховання зростаючої особистості: життєві цінності дітей та студентів (аналітичний огляд)* Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. Сухомлинського, м. Київ Київ, Україна.

4. Бойков Ю.А. Теоретичні аспекти розгляду понять «держава» і «народ» при викладанні історико-правових дисциплін. Актуальні проблеми історичної освіти: Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції / Редкол.: к.і.н., доц. Н.М.Кузовова (відп. ред.) та ін.Херсон: Вид-во ХДУ, 2021. С.13-17.

5. Водотика, С. Г. Голод 1921-1923 рр. на Херсонщині : методичні проблеми вивчення в шкільному курсі історії України [Текст] / С. Водотика // Таврійський вісник освіти : Науково-методичний журнал. 2015. № 2(2) (50). С.182-192.

6. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с.

7. Кузовова Н.М. Голодомор 1932-1933 років на уроках історії: методика вибору джерел та протидії фейкам. Актуальні проблеми історичної освіти: Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції / Редкол.: к.і.н., доц. Н.М.Кузовова (відп. ред.) та ін. Херсон: Вид-во ХДУ, 2021.С.13-17.

8. Марченко, С., Іванова, Т., & Гевко, О. (2023). Роль використання інноваційних технологій у викладанні історії: огляд та перспективи. *Актуальні питання у сучасній науці*, (10 (16)).

9. Михайлюк, В. (2022). Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*, *1*(3), 120-130.

10. Олексін Ю., Цецик С., Цецик Я. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО

КУРУСУ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА». *Актуальні питання у сучасній науці.* 2023. №. 7 (13).

11. Херсонщина: від найдавніших часів до сьогодення. Навчально-методичний посібник для вищих та загальноосвітніх навчальних закладів / Цибуленко Л.О., Водотика С.Г., Батенко Г.В., Кузовова Н.М., Павленко В.Я., Цибуленко Г.В. Херсон, 2017. 416 с.

***Електронні ресурси*:**

1. Електронний репозитарій Херсонського державного університету. Режим доступу: https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Resource_2017/Digital_resources_2017/eKhSUIR_2017.aspx

2. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України / http://mon.gov.ua/

3. Електронна бібліотека Академії педагогічних наук НАН України. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/